

визначити основні еволюційні практики та методи удосконалення особистості на шляху до безсмертя: християнські традиції, алхімічні, антропоцентричні, механістично-функціональні та біотехнологічні. Аналіз трансгуманізму показує, що кожна його еволюційна форма використовує свої специфічні антропотехнології, які базуються на опануванні провідних поглядів і традицій певного етапу гуманізму. Кожен напрямок гуманізму має своє розуміння трансгуманізму та шляхи його реалізації, які обумовлені науковими, соціально-культурними та іншими суспільними стандартами. В еволюції гуманізму трансгуманізм визначається як технологія вдосконалення людини і розв'язання проблеми безсмертя.

На сучасному етапі трансгуманізму існує синтез духовних і тілесних практик, пов'язаних з техногенним вдосконаленням людини. Усе це привело до того, що людина у своєму існуванні почала сприйматися не тільки як природне явище, но і як штучне творіння і знайшло це відображення у теорії постгуманізму. У той час у ньому формується нова еволюційна течія, що базується на антропобіоцентризмі та біоантропоемпатії та пов'язана з планетарним світоглядом – неогуманізм. Межі існування людини постійно змінюються і визначаються філософськими розробками, науковим прогресом і технологічними досягненнями на шляху перетворення тілесності людини.

Список літератури

1. Dante A. (1306). *The Divine Comedy*. In translated by H.W. Longfellow. 429 p.
2. Косс А. (2023). Трансформації гуманізму: між наукою і філософією. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. Т. 42. С. 57-63. DOI: 10.32782/apfs.v042.2023.10.
3. More M. (2013). *The Philosophy of Transhumanism. The Transhumanist Reader*; ed. M. More, N. Vita-More. Chichester: Wiley-Blackwell. Ch. 1. P. 3-17.
4. Ferrando F. (2013). Posthumanism, Transhumanism, Antihumanism, Metahumanism, and New Materialisms: Differences and Relations. *Existenz: An international Journal in Philosophy, Religion, Politics, and the Arts*. Vol. 8, № 2. P. 26-32.
5. La Mettrie J.-O. de. (1749). *Man a machine*; in translated by Marquifs D'Argens. London. 87 p.
6. Condorcet M. de. (1795). *Outlines of an historical view of the progress of the human mind*; in translated from the French. Philadelphia. 293 p.
7. Haldane J.-B.-S. (1924). *Daedalus or Science and the Future*. New York. 93 p.
8. Moravec H.P. (1999). *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind*. New York: Oxford University Press. 227 p.
9. Kurzweil R. (1999). *The Age of Spiritual Machines: When Computers Exceed Human Intelligence*. New York: Viking. 289 p.
10. Huxley J. (1957). *New Bottles For New Wine: Essays*. London: Chatto & Windus. 318 p.
11. Ettinger R.-C.-W. (1964). *The Prospect Of Immortality*. New York: Doubleday. 179 p.
12. Hassan I. (1977). Prometheus as Performer: Toward a Posthumanist Culture? *The Georgia Review*. Vol. 31, № 4. P. 830-850.
13. Baudrillard J. (1994). *The Illusion of the End*; in translated by Chris Turner. Cambridge: Polity Press. 123 p.

References (transliterated)

1. Dante A. (1306). *The Divine Comedy*. in translated by H. W. Longfellow. 429 p.
2. Koss A. (2023). Transformatsii humanizmu: mizh naukoju i filosofiieju. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. T. 42. S. 57-63. DOI: 10.32782/apfs.v042.2023.10.
3. More M. (2013). *The Philosophy of Transhumanism. The Transhumanist Reader*; ed. M. More, N. Vita-More. Chichester: Wiley-Blackwell. Ch. 1. P. 3-17.
4. Ferrando F. (2013). Posthumanism, Transhumanism, Antihumanism, Metahumanism, and New Materialisms: Differences and Relations. *Existenz: An international Journal in Philosophy, Religion, Politics, and the Arts*. Vol. 8, № 2. P. 26-32.
5. La Mettrie J.-O. de. (1749). *Man a machine*; in translated by Marquifs D'Argens. London. 87 p.
6. Condorcet M. de. (1795). *Outlines of an historical view of the progress of the human mind* / in translated from the French. Philadelphia. 293 p.
7. Haldane J.-B.-S. (1924). *Daedalus or Science and the Future*. New York. 93 p.
8. Moravec H.P. (1999). *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind*. New York: Oxford University Press. 227 p.
9. Kurzweil R. (1999). *The Age of Spiritual Machines: When Computers Exceed Human Intelligence*. New York: Viking. 289 p.
10. Huxley J. (1957). *New Bottles For New Wine: Essays*. London: Chatto & Windus. 318 p.
11. Ettinger R.-C.-W. (1964). *The Prospect Of Immortality*. New York: Doubleday. 179 p.
12. Hassan I. (1977). Prometheus as Performer: Toward a Posthumanist Culture? *The Georgia Review*. Vol. 31, № 4. P. 830-850.
13. Baudrillard J. (1994). *The Illusion of the End*; in translated by Chris Turner. Cambridge: Polity Press. 123 p.

Надійшла (received) 12.12.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Косс Андрій Миколайович (Koss Andrii) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», аспірант кафедри філософії, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6158-3540>

УДК 159.923.2:316.46

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.04

Н.А. КУЗЬМЕНКО

ВПЛИВ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ НА ЛЮДЕЙ З ЛІДЕРСЬКОЮ ЖИТТЄВОЮ ПОЗИЦІЄЮ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Тема дослідження має велике значення в сучасному світі, де нестабільність та невизначеність стають невід'ємною частиною нашого життя, особливо у стані воєнної кризи та «повоєння». Поданою статтею ми розкриваємо тему через кілька ключових аспектів, а саме: по-перше, кризові ситуації вимагають від лідерів ефективного прийняття рішень в умовах сьогодення; по-друге, філософія лідерства на сьогодні розглядається як інструмент аналізу та формування лідерських якостей, спрямованих на розв'язання соціальних та етичних

питань. Також у статті ми акцентуємо увагу на тому, як кризові обставини формують сприйняття лідерів як фігур влади та впливають на соціально-культурні аспекти. Усе це взаємодіє із соціально-філософським аспектом, де етичні норми, культурні цінності та соціальна відповідальність лідера стають предметом уваги.

Ключові слова: лідерство, лідерська життєва позиція, лідер, філософія лідерства, криза, кризові ситуації.

N.A. KUZMENKO

THE INFLUENCE OF CRISIS SITUATIONS ON PEOPLE WITH LEADERSHIP POSITIONS: SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ASPECT

The research topic is of great importance in today's world, where instability and uncertainty become an integral part of our lives, especially in the state of military crisis and «post-war». With this article, we reveal the topic through several key aspects, namely: first, crisis situations require leaders to make effective decisions in today's conditions; secondly, the philosophy of leadership is currently considered as a tool for analysis and formation of leadership qualities aimed at solving social and ethical issues. Also, in the article, we focus on how crisis circumstances shape the perception of leaders as power figures and affect socio-cultural aspects. All this interacts with the socio-philosophical aspect, where ethical norms, cultural values and social responsibility of the leader become the subject of attention.

Key words: leadership, leadership life position, leader, leadership philosophy, crisis, crisis situations.

Постановка проблеми. У сучасному світі, насиченому непередбачуваними викликами та кризовими ситуаціями, виникає нагальна потреба розуміти, як ці непередбачувані обставини впливають на людей з лідерською життєвою позицією. Філософія як наука через низку своїх можливостей надає унікальний ракурс для аналізу взаємодії особистісних переконань та здатностей лідерів в умовах турбулентності та невизначеності.

Наша стаття спрямована на розгляд впливу кризових ситуацій на формування та розвиток лідерської життєвої позиції особистостей. Шляхом розгляду філософських концепцій та теорій лідерства можна знайти ті основні аспекти, які визначають, як особистості з лідерським потенціалом реагують на виклики кризових моментів. Як писав К. Ходжкінсон, феномен лідерства «полягає у тому, що одна людина може круто змінити життя інших» [10, с. 170], тому дуже важливо дослідити, які філософські концепції та яким чином можуть служити орієнтиром у прийнятті рішень, що мають наслідки не тільки на індивідуальному рівні для самої особистості лідера, а також впливають на суспільство, на тенденції його розвитку. Поглиблене розуміння цього взаємозв'язку може визначити ключові аспекти побудови стійкого та результативного лідерства в умовах невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі аналізу літературних джерел та проведених досліджень можна вивчити, як філософія лідерства, активного життя, стресостійкість, емпатія та інші аспекти впливають на сприйняття та реакцію лідерів у невизначених умовах.

Багато філософів у своїх творах переймалися питаннями, пов'язаними з лідерством або розвитком керівництва. Деякі з них висвітлювали аспекти лідерства у військовому, політичному чи моральному контексті. Нікколо Макіавеллі у своїй роботі «Державотворець» [4] висвітлював теми керівництва та стратегій влади, що можуть бути використані лідерами. У своєму діалозі «Держава» Платон [6] висловлює ідеї про філософа-керівника, який

повинен керувати державою. Арістотель в «Нікомаховій етиці» [5] розглядав поняття великодушності та чесності, які можуть бути важливими для лідерства. Трактат Лао-Цзи «Да Де цзін» [2] містить витoki філософії таоїзму, які можна застосувати до концепцій лідерства та гармонії. Фрідріх Ніцше висвітлював поняття «надлюдини» та інші аспекти, які можуть впливати на лідерство та владу.

Ці філософи різними способами допомагали формувати розуміння лідерства та його етичних та стратегічних вимірів. Сучасна дослідницька область лідерства широка і включає в себе внески від різних авторів і науковців. Джон Коттер [12], відомий своєю роботою в галузі змінного керівництва, висвітлював процеси управління змінами та розвитку лідерських якостей. Брендон Берчард [7], експерт у сфері особистого розвитку та лідерства, розглядає концепції успіху та власної мети. Шеріл Сандберг [14], головний оперативний директор Facebook і автор книги «Lean In», розглядає теми гендерного рівноправ'я та розвитку лідерських навичок. Саймон Сайнек [13], відомий своєю теорією «золотого кільця», досліджує мотивацію та лідерську інспірацію.

Виходячи з аналізу праць та досліджень філософів та інших науковців, постає потреба, перш за все, розглянути існуючі підходи до визначення «кризових ситуацій», «лідерської життєвої позиції», «лідера», «лідерства» в філософському контексті. Поняття «кризових ситуацій» зазнало численних інтерпретацій у філософській літературі. Від Канта до сучасних досліджень, філософи аналізують, як несподівані події впливають на індивіда та його світогляд. Важливо розглядати кризу не лише як зовнішню обставину, але і як філософську категорію, що формує внутрішній досвід та перетворює розвиток особистості. Однозначного визначення поняття «лідерства» на даний момент не існує. Л. Даунтон розглядає лідерство як положення в суспільстві, визначене здатністю особи направляти та реалізовувати колективну поведінку членів

суспільства [8]. Р. Хоган та Р. Кайзер підкреслюють, що суть лідерства полягає в переконанні, а не в пануванні. Згідно з їхньою точкою зору, справжні лідери здатні на деякий час приймати цілі групи як свої власні [11]. М. Фолетт стверджує, що «лідерство не існує само по собі і тим більш не є статичним процесом за участі однієї людини». Вона вважає, що лідери та послідовники знаходяться у взаємодії, утворюючи динамічну силу між собою. Роль лідера виникає лише там, де їй потрібно, і зникає, якщо проблема вирішена [9].

При аналізі робіт в галузі філософії лідерства ми бачимо, що важливий фокус надається ролі лідера в умовах нестабільності. Аналіз праць, доступних до вивчення, від Конфуція та Макіавеллі до сучасних науковців, доводить, що дослідження структури лідерства та його моральних вимірів в контексті кризових викликів розкривають ключові аспекти формування лідерської життєвої позиції. Подальше розглядання теми включає філософський аналіз реакцій особистостей на стресові ситуації. Від екзистенціалізму до психоаналізу, роботи в галузі філософії стресу розглядають, як індивід розуміє та перетворює стресори на можливості для росту. Синтезуючи філософські концепції із практичними спостереженнями, ми можемо отримати комплексне уявлення про те, як лідерська життєва позиція формується та проявляється у критичних моментах.

Загальний перегляд цих аспектів дозволяє поглибити розуміння взаємозв'язку між кризовими ситуаціями та особистістю з лідерською життєвою позицією, сприяючи висвітленню основних висновків у подальших розділах статті.

Мета статті. Піддати максимальному в межах можливості статті аналізу феномену впливу кризових ситуацій на людей з лідерською життєвою позицією. Буде досліджено та запропоновано перелік конкретних факторів, які у кризових умовах впливають на розвиток та збереження лідерських якостей та які соціальні та філософські механізми можуть взаємодіяти з індивідуальними реакціями лідерів на стресові ситуації. Конкретні аспекти поданого дослідження включають аналіз взаємозв'язку між лідерством та кризою, розгляд соціального сприйняття лідерів в умовах кризового середовища, вивчення етичних викликів лідерства в умовах невизначеності, а також роль філософських принципів у формуванні лідерської діяльності у стресових умовах.

Виклад основного матеріалу. Лідерські якості стають критичним елементом в управлінні та навіть виживанні під час кризових ситуацій. У таких обставинах лідер повинен виявити особливі якості, які необхідні для ефективного керування та надання напрямку колективу. Найважливіша якість, на нашу думку, – це швидкість прийняття рішень. У кризових ситуаціях лідер повинен приймати рішення швидко та рішуче, оскільки зволікання можуть мати непередбачувані наслідки не тільки для особистості лідера, а, перш за все, для його послідовників, команди. Впевненість у собі допомагає надати стабільність та визначеність команді, показуючи, що лідер готовий взяти на себе відповідальність. Ці

рішення мають бути прийняті з розуміння цілей сьогодення та довгострокових наслідків своїх дій, навіть якщо вони, а найчастіше так і є, можуть бути непопулярні. Тому саме стратегічне мислення допомагає лідеру адаптуватися до змін та розробляти дієві стратегії в умовах невизначеності, вбачаючи при цьому велику картину.

Такі рішення і дії в умовах кризи не завжди можуть бути ідеальними. За Карлом Ясперсом, криза розглядається як «перехідна ситуація», в якій руйнуються існуючі до цього структури, значення, звичайні стратегії, коли старі світогляди втрачають актуальність, нові ще не сформувалися [1]. І саме в таких ситуаціях лідер повинен бути гнучким, здатним швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати завдання «на льоту» та шукати інноваційні рішення.

Здатність відчувати емоції та емпатично співпереживати іншим є важливою в кризових умовах. Лідер повинен бути комунікабельним та вміти ефективно спілкуватися, надаючи підтримку та мотивацію команді. Це дозволяє їм підтримувати позитивний соціальний клімат під час кризи та розбудовувати взаємодію.

Дуже важливо розглянути ще одну якість лідера. При авіарейсах на борту літака стюардесам рекомендується спочатку надягти кисневі маски на себе, а потім вже на дітей чи пасажирів. Тому лідеру дуже важливо дбати про забезпечення власної емоційної стійкості та здоров'я, що дозволяє більш ефективно виконувати свої обов'язки та вберегти себе від вигорання. На увагу заслуговує розгляд питання, як же спільнота та команда сприймають лідера під час кризових ситуацій, оскільки вони стають не лише керівниками, але й символами стабільності, надії та визначеності для своїх команд та спільнот.

Лідери, які активно працюють над створенням та утриманням позитивного соціального зображення, мають більше можливостей впливати на свою команду. Під час кризи це особливо важливо, оскільки створення довіри та підтримка є ключовими аспектами. Забезпечення здорового колективного середовища та уникнення конфліктів допомагає утримати високий рівень продуктивності. Окрім того, для лідера важливо тримати баланс у відносинах зі спільнотою, не «перетягуючи ковдру» відповідальності на себе. Тому лідери, які прагнуть до демократичних підходів та відкриті до взаємодії, зазвичай мають більше підтримки від своєї команди в умовах кризи. Це сприяє розвитку взаєморозуміння та співпраці.

Умови невизначеності у кризових ситуаціях ставлять перед лідерами ряд етичних викликів, які вимагають ретельного розгляду та відповідального підходу. В цих умовах, коли навколишні обставини швидко змінюються, виникають питання про справедливість, довіру та відповідальність. В умовах кризи доводиться приймати рішення про розподіл обмежених ресурсів у невизначених умовах, що може викликати появу конфліктів та втрати довіри з боку команди. Тому етичний виклик полягає у забезпеченні справедливого та об'єктивного

розподілу ресурсів, уникаючи будь-якої форми дискримінації чи переваги, та дотримуватися принципів довіри та прозорості у комунікаціях.

Лідерство в умовах невизначеності припускає велику відповідальність за наслідки прийнятих рішень та може викликати спокусу порушити встановлені цінності та принципи. Лідер повинен усвідомлювати можливі етичні, соціальні та екологічні наслідки своїх дій та брати їх до уваги при формуванні стратегій, залишаючись вірними організаційним цінностям, та не допускати морального зламу.

Після розгляду психологічних та соціальних аспектів лідерства варто приділити увагу і філософським засадам, що стають глибинним фундаментом лідерської практики у змішаному світі стресових сценаріїв та неочікуваних криз. Етика визначає межі та стандарти поведінки лідера у стресових умовах. Філософські концепції етики сприяють формуванню моральних принципів, на яких ґрунтується прийняття рішень та взаємодія з командою та зацікавленими сторонами. У контексті стресу, гуманістичний підхід покладає акцент на людський фактор. Лідер виступає не тільки як стратег, але і як підтримуючий фактор для команди. Філософські принципи гуманізму дозволяють зберігати гідність та повагу в умовах високого тиску. Філософські засади лідерства у стресових умовах розглядають довіру як основоположний елемент. Будуючи довіру, лідер формує стійку основу для співпраці та взаєморозуміння в умовах невизначеності. Аспект толерантності та розмаїття відображається в лідерському підході до різноманітності у команді. В умовах стресу це розглядається як здатність впроваджувати ідеї різних членів команди для досягнення спільної мети. Лідерська філософія відповідальності визначає, як влада та вплив використовуються у стресових умовах. Філософський підхід до відповідальності допомагає уникнути зловживань та сприяє створенню ефективного керівництва. Розгляд цих питань дозволяє поглибити розуміння того, як філософські принципи формують лідерську діяльність у стресових умовах та як вони взаємодіють із стратегічними виборами та комунікаціями в умовах невизначеності.

Висновки. На підставі проведеного аналізу можна сформулювати кілька ключових висновків. По-перше, детально розглянуто, як лідери реагують на стресові обставини та виявляють високий рівень адаптивності в умовах невизначеності. Їхня здатність аналізувати ситуацію та вчасно приймати стратегічні рішення відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності в умовах кризи. По-друге, важливе спостереження стосується етичних аспектів лідерства. Зазначено, що людина з лідерською життєвою позицією керується високими моральними принципами, що сприяє не лише досягненню цілей, але й збереженню довіри в команді. По-третє, висвітлюється вплив соціального середовища на лідерську діяльність в умовах стресу. Взаємодія з командою, партнерами та суспільством формує лідерську життєву позицію та визначає реакцію на кризові ситуації. Визначення філософської основи

лідерства виявляє важливість етики, гуманізму, толерантності як основних філософських концепцій, які визначають лідерську діяльність в умовах кризових ситуацій.

Узагальнюючи викладене вище, можна сказати, що люди з лідерською життєвою позицією виявляються ефективними в умовах кризових ситуацій, якщо вони дотримуються вищих моральних стандартів, знають адаптивні стратегії та вміють ефективно взаємодіяти зі своєю командою та оточенням.

Список літератури

1. Дем'яненко В. (2011). *Ясперс Карл Теодор. Політична енциклопедія*. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво. 800 с.
2. Лао-Цзи (Лі Ер). (2013). *Да де цзін; «Українське Дао – Вчення про істину та благодать»*. Переклад з китайської: В. Дідик. Львів: Видання Академічний Експрес. 48 с.
3. Нестуля О.О., Нестуля С.І. (2016). *Основи лідерства. Наукові концепції (середина XX – початок XXI ст.)*: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ. 375 с.
4. Нікколо Макіавеллі. (2015). *Державотворець*. Переклад з італійської: Валентина Балог. К.: Арії. 223 с.
5. Нікомахова етика. (2002). Переклад з давньогрецької Віктор Ставнюк. К.: «Аквілон-Плюс». 480 с.
6. Платон. *Держава*. (2000). Пер. з давньогр. Д. Коваль. К.: Основи. 355 с.
7. Brendon Burchard. (2011). *The Millionaire Messenger*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/best-sellers-books/2011-04-03/paperback-advice/list.html>
8. Downton L., Rebel Jr. (1973). *Leadership Commitment and Charisma in Revolutionary Progress*. N.Y.; London: The Free Press, 384 p.
9. Follett M.P. (1995). *Prophet of Management*. Boston: Harvard Business School Press, 422 p.
10. Hodgkinson C. (1983). *The Philosophy of Leadership*. N.Y.: St. Martin's Press, 247 p.
11. Hogan R., Kaiser R. (2005). What we know about Leadership? *Review of General Psychology*. № 3. P. 169 – 180.
12. Kotter John P. (1988). *The Leadership Factor*. Free Press.
13. Simon Sinek. (2014). *Leaders Eat Last: Why Some Teams Pull Together and Others Don't*. New York: Portfolio/Penguin.
14. Sheryl Kara Sanderg. (2013). *Lean In: Women, Work, and the Will to Lead*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Lean_In

References (transliterated)

1. Demianenko V. (2011). *Yaspers Karl Teodor. Politychna entsyklopediia*. Redkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. K.: Parlamentske vydavnytstvo. 800 s.
2. Lao-Tszy (Li Er). (2013). *Da de tszin; «Ukrainske Dao – Vchennia pro istynu ta blahodat»*. Pereklad z kytaiskoi: V. Didyk. Lviv: Vydannia Akademichnyi Ekspres. 48 s.
3. Nestulia O.O., Nestulia S.I. (2016). *Osnovy liderstva. Naukovi kontseptsii (seredyna KhKh – pochatok KhKhI st.)*: navch. posib. Poltava: PUET. 375 s.
4. Nikkolo Makiavelli. (2015). *Derzhavotvorets*. Pereklad z italiiskoi: Valentyna Baloh. K.: Arii. 223 s.
5. Nikomakhova etyka. (2002). Pereklav z davnohretskoi Viktor Stavniuk. K.: «Akvilon-Plus». 480 s.
6. Platon. *Derzhava*. (2000). Per. z davnogr. D. Koval. K.: Osnovy. 355 s.
7. Brendon Burchard. (2011). *The Millionaire Messenger*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/best-sellers-books/2011-04-03/paperback-advice/list.html>

8. Downton L., Rebel Jr. (1973). *Leadership Commitment and Charisma in Revolutionary Progress*. N.Y.; London : The Free Press, 384 p.

9. Follett M.P. (1995). *Prophet of Management*. Boston : Harvard Business School Press, 422 p.

10. Hodgkinson C. (1983). *The Philosophy of Leadership*. N.Y. : St. Martins Press, 247 p.

11. Hogan R., Kaiser R. (2005). What we know about Leadership? *Review of General Psychology*. № 3. P. 169 – 180.

12. Kotter John P. (1988). *The Leadership Factor*. Free Press.

13. Simon Sinek. (2014). *Leaders Eat Last: Why Some Teams Pull Together and Others Dont*. New York : Portfolio/Penguin

14. Sheryl Kara Sanderg. (2013). *Lean In: Women, Work, and the Will to Lead*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Lean_In

Надійшла (received) 08.12.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Кузьменко Наталя Анатоліївна (Kuzmenko Natalia) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», аспірант кафедри філософії, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8786-6330>

УДК 655.01:355.45

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.05

В.О. НІКІТЕНКО

ФІЛОСОФІЯ ВІЙНИ: ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК І НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС

У контексті сучасного військового розвитку, стаття висвітлює визначальну роль науково-технічного прогресу та філософії війни. Е статті підкреслюється, що технології не лише є основною бойовою здатністю, але й визначають філософію ведення війни; також наголошується, що лише завдяки науково-технічним інноваціям можна перехопити військову ініціативу та досягти перемоги. Авторка підкреслює, що важливо розглядати ці інновації в контексті філософії війни, що дозволяє адаптувати їх до стратегічних та тактичних вимог бойових дій. У статті зазначається, що успішне управління військовим конфліктом вимагає не лише технічних рішень, але й глибокого розуміння філософії ведення війни. Зазначається, що технічні досягнення повинні бути врівноважені стратегічними та філософськими аспектами військової діяльності, а філософія війни виступає як ключовий елемент, що визначає та направляє розвиток науково-технічних інновацій, роблячи акцент на необхідності глибокого філософського розуміння при впровадженні нових технологічних рішень у військові стратегії.

Ключові слова: філософія війни, технологічні інновації, військові стратегії, управління військовим конфліктом.

В.О. NIKITENKO

PHILOSOPHY OF WAR: IMPACT ON SOCIAL DEVELOPMENT AND SCIENTIFIC & TECHNOLOGICAL PROGRESS

In the context of modern military development, the article highlights the decisive role of scientific and technological progress and the philosophy of war. The article emphasises that technology is not only the main combat capability, but also determines the philosophy of warfare; it also notes that only through scientific and technological innovations can the military initiative be seized and victory achieved. The author emphasises that it is important to consider these innovations in the context of the philosophy of war, which allows them to be adapted to the strategic and tactical requirements of combat operations. The article notes that successful management of a military conflict requires not only technical solutions but also a deep understanding of the philosophy of warfare. It is noted that technical achievements should be balanced by strategic and philosophical aspects of military activities, and the philosophy of war is a key element that determines and guides the development of scientific and technological innovations, emphasising the need for a deep philosophical understanding when introducing new technological solutions into military strategies.

Key words: philosophy of war, technological innovations, military strategies, management of a military conflict.

Problem statement. Societal development is inextricably linked to the dynamics of military conflict. The impact of war on society is manifested through various aspects, such as economic hardship, socio-cultural shifts and changes in the political structure. War can affect the distribution of resources, the formation of a society's identity and its relations with other countries. In today's world, scientific and technological progress and innovation are becoming key factors that determine

the competitiveness of countries. Military conflicts, on the one hand, can stimulate the development of new technologies and inventions, and on the other hand, they can lead to the destruction of research institutions and infrastructure. Understanding this relationship allows us to predict the possible consequences of military events for scientific and technological progress.

Illuminating the relationship between war, social development, and scientific and technological progress is